

แตรวงชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอม
ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

วรชิน มั่งคั่ง^{1*} และ ศราวุธ วิวรรณ¹

¹สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม

*worachin@webmail.npru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด บทเพลง พิธีกรรมความเชื่อของแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม และบทบาทหน้าที่ของวงที่มีต่อสังคม แตรวงคณะ เส.ท่าฉลอมเริ่มก่อตั้งปี พ.ศ. 2530 มีการสืบทอดดนตรีทั้งดนตรีไทยและแตรวงให้กับบุคคลภายในและภายนอกครอบครัว นักดนตรีที่ร่วมบรรเลงในปัจจุบันมีประสบการณ์ทางแตรวงมากกว่า 10 ปี ลักษณะแตรวงเป็นแบบดั้งเดิมเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลมไม้ ลมทองเหลือง และเครื่องประกอบจังหวะ ไม่มีเครื่องดนตรีไฟฟ้าและเครื่องเสียงร่วมบรรเลง บทเพลงแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม เป็นเพลงประเภทเพลงมาร์ช เพลงไทยเดิม เพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงสดริงสมัยใหม่ และเพลงวัยรุ่นยอดนิยม ด้านความเชื่อและพิธีกรรมให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบฉบับดนตรีไทยที่แสดงถึงการบูชาและแสดงเคารพครูทางดนตรี การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรี เป็นการสืบทอดภายในครอบครัว วิธีการถ่ายทอดและเรียนรู้โดยการสาธิต ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม และการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ๆ เป็นการสืบทอดภายนอกครอบครัว บทบาทหน้าที่แตรวงคณะ เส.ท่าฉลอมในสังคมไทยที่แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านพิธีกรรม และด้านความบันเทิง การปรับตัวของแตรวงชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอมในสังคมไทยปัจจุบันพบ 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายในประกอบด้วย การสร้างรายได้เพื่อความอยู่รอดของแตรวง และปัจจัยภายนอกจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย การแข่งขันที่มีมากขึ้น ความนิยมทางด้านดนตรีที่เปลี่ยนไปของผู้ชมและผู้ว่าจ้าง

คำสำคัญ: แตรวง ตำบลท่าฉลอม การสืบทอด บทบาทหน้าที่ คณะ เส.ท่าฉลอม

Folk Brass Band of Se. Tachalorm Tachalorm Sub-District, Moeng District, Samutsakorn Province

Warachin Mungkung^{1*} and Sarawut Wiwan¹

¹Department of Music Education, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom

*worachin@webmail.npru.ac.th

Abstract

The present research was aimed at exploring the origin, inheritance, lyrics, rites and beliefs of the Se. Tachalorm folk brass band and its role in the society. The Se. Tachalorm folk brass band was first founded in 1987 and both the Thai music and the brass band have been inherited to individuals within and outside of the family. The musicians currently play in the band have over 10 years of experience in brass band. The brass band is originally characterized with types of musical instruments composed of woodwind, brass, and percussion without electronic and audio instruments. The lyrics played by Se. Tachalorm brass band include March songs, Thai classical songs, Thai folk dance songs, Thai country songs, Thai city songs, modern string songs, and teen pop songs. Regarding beliefs and rites, an importance is placed on custom, tradition, and typical Thai music that signify worship and respect to Thai music masters. Music knowledge transfer is within family with the methods of knowledge transfer and learning based on demonstration, and practice as a model for learners to follow. Knowledge transfer to children is to inherit outside of family. The role and duty of the Se. Tachaloem brass band in Thai society involve 2 areas as rites and entertainment. The adjustment of Se.Tachalorm folk brass band in Thai society today was found to involve 2 factors. Internal factor is to generate income for the band to survive, and external factor includes changes of social condition, modern technology, increased competition, and changing music preference of audiences and hirers.

Keywords: Brass Band, Tachalorm Sub-District, Inheritance Role and Duty, Se. Tachaloem Brass Band

1. บทนำ

แตงวงเป็นวงดนตรีสากลวงแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้ในพระราชพิธีและการเจริญสัมพันธ์ไมตรีของชาวยุโรป โดยเริ่มจากฝึกกองทหารแบบฝรั่ง โดยเฉพาะการใช้แตงเป่าเป็นสัญญาณต่าง ๆ กับกองทหาร สุกรี เจริญสุข [1] จนถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดตั้งกองตรวจทหารมหาดเล็กทำให้เกิดกองตรวจทหารขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2446 โดยมีสมเด็จพระเจ้าฟ้าพิตรสุโขทัย กรมพระนครสวรรค์วรพินิจ เป็นบุคคลสำคัญต่อวงแตงวงของไทย ทรงปรับปรุงกองตรวจทหารเรือที่เคยบรรเลงเฉพาะเพลงไทยเดิม เพลงมาร์ช และเพลงพิธีการต่าง ๆ มาบรรเลงตามแบบตะวันตก เช่น เพลงมหาฤกษ์ สองชั้น เรียบเรียงเป็นเพลงมหาฤกษ์ ที่ใช้สำหรับอวยพรในงานมงคลต่าง ๆ หรือเพลงสโลว์มาร์ช (Slow march) โดยเรียบเรียงมาจากเพลงพระยาโศกสองชั้น และบทเพลงไทยเดิมอีกมากมายเรียบเรียงเป็นแบบแผนทางสากล เพื่อพัฒนาตรวจในกองทัพให้มีมาตรฐานมากขึ้น

สธน โรจนตระกูล [2] ด้านตรวจชาวบ้านเกิดขึ้นราวสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตรวจชาวบ้านประกอบด้วยเครื่องดนตรีประมาณ 4-5 ชิ้น เครื่องดนตรีหลักจะมีแต่ทรัมเป็ต ปี่สั้นเป่าดำเนินทำนอง แตรยูโฟเนียม และเบสเป่าใช้เป่าตอด และกลองมะริกันตีคิมจัหวะ อาจใช้ฉาบขนาดกลาง นิยมตีเป็นจัหวะเดิน (march) ปี่สั้นที่ใช้สมัยแรก เรียกว่า “ปี่ปากเบ็ด” ปัจจุบันเรียกว่าปี่สั้น คือ คลาริเน็ต อี แพลต มี 14 เสียง ใช้เป่าดำเนินทำนอง ยังไม่ได้ใช้ทรัมเป็ต แต่ใช้คอร์เน็ตซึ่งมีลักษณะท่อนใหญ่กว่าทรัมเป็ตและให้เสียงที่นุ่มนวลกว่า ส่วนแตรตอด ที่มีเสียงต่อนั้นมี 2 ตัว ชาวบ้านเรียกว่า “แตรเบ็ดเส็ด” เข้าใจว่าจะเรียกตามชื่อฝรั่งที่เขียนว่า “Basses” อีกตัวหนึ่งเรียกว่าคือ ยูโฟเนียม เสียงสูงกว่า Bass ใช้เป่าทำนองและเป่าตอดเป็นบางครั้ง ตรวจโบราณจริง ๆ จะไม่มีทอมโบนจะใช้ “บาริตอน” เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้นิ้วกดไม้ได้ใช้เป่าโดยการเลื่อนท่อนลมเข้าออกคนไทยเรียกทอมโบนว่า “ตะลุมบอน” แยกโซโฟนนำมาใช้ในตอนหลังรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ไม่นิยมนำทุบามาใช้ในวง เพราะราคาแพงมากจะใช้แค่ในวงดุริยางค์ทหารเท่านั้น

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการจัดตั้งตรวจประจำหน่วยงานกองทหารไปตามภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ กรมทหารจะมีทหารตรวจไปประจำการด้วย จากนั้นก็เริ่มขยายออกไปสู่ภาคต่าง ๆ และเปิดแสดงดนตรีสถานที่ต่าง ๆ ชาวบ้านจึงได้มีโอกาสฟังเสียงแตงวง เพราะเป็นวัฒนธรรมดนตรีใหม่และเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ในยุคนั้น อานันท์ นาคคง [3] ตรวจชาวบ้านในสังคมชนบทเป็นการแสดงถึงความสนุกสนาน ความรื่นเริงไร้กฎเกณฑ์ ไม่เป็นระเบียบ ชาวบ้านจะเข้ามาร่วมสนุกกับนักดนตรีอย่างเป็นกันเอง เต็มใจไปกับจัหวะดนตรี สนุกสนานไปกับลีลาของเพลงที่นำมาบรรเลงในขณะนั้น การเล่นตรวจชาวบ้านสามารถเล่นได้ทั้งกลางแจ้งและที่ร่ม ไม่ต้องการเวทีตามระเบียบ มีอิสระที่จะผสมการแสดงต่าง ๆ ที่ชวนสนุกเข้าไปด้วย รวมถึงบทบาทของตรวจที่ใช้บรรเลงเพื่อโฆษณาและการบรรเลงประกอบการฉายหนังที่เรียกว่า “หนังเงียบ” ที่โรงภาพยนตร์ ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจากทำให้ตรวจเริ่มเข้าสู่มาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชาวบ้านคนไทย

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมดนตรีอย่างแพร่หลายทั้งด้านดนตรีไทยและแตงวง ได้รับการสืบทอดและถ่ายทอดการเป่าแตงจากครูทหารที่อาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำแม่กลอง เช่น ครูพัฒน์ เคียงเจริญ ครูใจ ชำนาญสุธา ครูฉลอง มีขันทอง และครูอาบ ที่มีความรู้ความสามารถด้านแตงวง มาถ่ายทอดวิธีการบรรเลงแตงวงให้กับคนภายในและภายนอกชุมชน จึงทำให้จังหวัดสมุทรสาครมีวงดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้สังคมในรูปแบบวิถีชาวบ้านอย่างแพร่หลาย ตรวจชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอม เป็นวงดนตรีคณะหนึ่งที่มีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้ และได้รับความนิยมนอกจากคนในสังคมมายาวนาน ถึงแม้ว่ากระแสสังคมไทยจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลสังคมนิยมตะวันตกเข้า มามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นมากขึ้น ตรวจคณะ เส.ท่าฉลอมก็ไม่ได้เสื่อมความนิยมลงไป ผู้เขียนมีความสนใจศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด บทเพลง พิธีกรรมความเชื่อ ของตรวจคณะ เส.ท่าฉลอม บทบาทหน้าที่ของวงที่มีต่อสังคม และการปรับตัวของตรวจคณะเส.ท่าฉลอมในสังคมไทยปัจจุบัน ในการศึกษาข้อมูลผู้เขียนใช้หลักทฤษฎี

มานุษยวิทยาควิทยาในการเขียนบทความในครั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลทางด้านดนตรี อีกทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และการรักษา สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม

3. ประวัติความเป็นมาแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม

3.1 ประวัติความเป็นมา

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม อีกทั้งผู้เขียนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม มีประวัติความเป็นมา ดังนี้ แตรวงคณะ เส.ท่าฉลอมเป็นวงดนตรีที่อยู่ในตำบลท่าฉลอม อำเภอท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร รับงานการแสดงดนตรีทั้งงานพิธีกรรม และงานรื่นเริงมาโดยตลอด จุดเริ่มต้นวงแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม เริ่มจากความสนใจของนายวีระ ประทุมทิพย์ มีความสนใจในการสร้างอาชีพให้กับตัวเองที่มีอยู่ในชุมชน จึงมุ่งมั่น อดทนพยายามหาความรู้ให้กับตนเองจนมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน เช่น งานปูน งานไม้ งานแกะสลัก ฯลฯ รวมทั้งการฝึกหัดเล่นดนตรีไทยด้วย นายวีระ เริ่มหัดเล่นดนตรีไทยกับครูทองย้อย ทรัพย์สมบูรณ์ ในอำเภอกะทู้แบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยฝึกเครื่องหนึ่งคือ ตะโพนไทย และตะโพนมอญเป็นเครื่องแรก และเรียนดนตรีไทยกับครูเป๋ม (ไม่ทราบนามสกุล) เพิ่มเติมในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ทำให้นายวีระมีความรู้ ความเชี่ยวชาญการบรรเลงดนตรีไทย โดยริเริ่มจัดตั้งเป็นวงดนตรีขึ้น เริ่มจัดซื้อเครื่องยาวจากจังหวัดอ่างทองเพื่อฝึกหัดให้กับเด็ก ๆ ในชุมชน และจัดซื้อเครื่องดนตรีไทยมาเสริมในวงตนเองเพื่อใช้ในการรับงานบรรเลงและสอนสมาชิกในวง โดยรับงานบรรเลงเฉพาะดนตรีไทยในระยะแรก ณุพงศ์ เบ็ญจาศิริวัฒน์ [4]

ระยะต่อมา นายวีระ ประทุมทิพย์ ความสนใจในดนตรีสากลนำไปสู่การฝึกหัดเครื่องดนตรีสากล เริ่มต้นจากเรียนรู้เกี่ยวกับการเป่าแตร เริ่มฝึกเป่าแตรยูโทเนียมกับนายเซ่ง แจ่มแจ่ม เป็นนักดนตรีประจำอยู่ในวัดช่องลม เมื่อมีพื้นฐานเป่าแตร และบรรเลงเพลงได้ จึงเริ่มจัดซื้อแตรร้านขายเครื่องดนตรีจากเวียงนครเกษม ได้แก่ แซกโซโฟน คลาริเน็ต ทรอมโบน กลองใหญ่ ฉิ่ง ฉาบ และกลองทิมทอม เพิ่มขึ้น จะใช้เวลาว่างฝึกหัดเป่าทรัมเป็ตด้วยตนเอง ด้วยการลองผิดลองถูก และประสบการณ์ในการบรรเลงแตรวงคณะอื่น ๆ จึงทำให้มีความสามารถในการสอน และการบรรเลงแตรวงได้ดี ทำให้เป็นที่รู้จักและชื่นชอบในตำบลท่าฉลอมมากขึ้น

ในปีต่อมานายวีระ ประทุมทิพย์ ได้เปิดศูนย์การเรียนรู้ดนตรีให้กับเด็กในชุมชนที่วัดช่องลม การเรียนการสอนจะเน้นภาคปฏิบัติดนตรีที่เป็นรูปแบบวงมโหรีที่มีทั้งเครื่องสายไทย เครื่องเป่าพาทย์ เครื่องดนตรีสากลรวมถึงกลองยาวสามารถออกงาน และสร้างรายได้ให้กับเด็ก ๆ จากการสนับสนุนจากหลวงพ่อสังข์ (เจ้าอาวาสวัดช่องลมในยุคนั้น) สนับสนุนวงดนตรีของศูนย์การเรียนรู้ และหางานให้กับวงดนตรีศูนย์การเรียนรู้ ในการรับงานช่วงที่พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ เดิมก็ยังใช้คำว่า “วงศิษย์สุทธิ” เพื่อให้เกียรติและความเคารพกับหลวงพ่อสังข์ ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด เมื่อมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับมากขึ้นจึงเปลี่ยนชื่อวงจาก “วงศิษย์สุทธิ” เป็น “เส.ท่าฉลอม” ในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา

นอกจากการแสดงดนตรีในตำบลท่าฉลอม และบริเวณใกล้เคียงแล้ว แตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม เคยรับรางวัลรองชนะเลิศได้การประกวดการแข่งขันแตรวงที่ท้องสนามหลวง เมื่อปี พ.ศ. 2540 และร่วมโชว์การแสดงแตรวงในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร อีกด้วย และในปี พ.ศ. 2561 นายวีระ ประทุมทิพย์เสียชีวิตลง นายณุพงศ์ เบ็ญจาศิริวัฒน์ บุตรชายได้ทำหน้าที่ดูแลสืบทอด และพัฒนางานดนตรี และแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอมต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 นายวีระ ประทุมทิพย์ (หัวหน้าแตรวง เส.ท่าฉลอม)
ที่มา: ผู้เขียน

3.2 นักดนตรีแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม

นักดนตรีแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม เป็นสมาชิกภายนอกครอบครัwmมากกว่าสมาชิกภายในครอบครัว แต่ทุกคนที่มาร่วมงานจะมีประสบการณ์การบรรเลงแตรวงมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยหัวหน้าวงมีหน้าที่ประสานงานนักดนตรีที่คุ้นเคย และสามารถบรรเลงเพลงแตรวงได้ นักดนตรีส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลัก บรรเลงแตรวงเป็นอาชีพเสริมมากกว่า นักดนตรีที่มาร่วมบรรเลงรวมถึงตัวผู้เขียนมีรายชื่อดังนี้

1. นายอนุพงศ์	เบญญาศิริวัฒน์	ตำแหน่ง	ทรมเปต (หัวหน้าวง)
2. นายทรงศักดิ์	สุขเลิศ	ตำแหน่ง	ทรมเปต
3. นายทศพร	ประทุมทิพย์	ตำแหน่ง	ทรมโบน
4. นายบุญเลิศ	สมยาประเสริฐ	ตำแหน่ง	ทรมโบน
5. นายบุญลือ	สมยาประเสริฐ	ตำแหน่ง	อัลโตแซกโซโฟน
6. นายวรชิน	มั่งคั่ง	ตำแหน่ง	อัลโตแซกโซโฟน
7. นายสุพจน์	แจ่มแจ้ง	ตำแหน่ง	เทเนอร์แซกโซโฟน
8. นายโอ	ศรिताวเรือง	ตำแหน่ง	กลองใหญ่
9. นายพงษ์เทพ	โพธิ์จำเริญ	ตำแหน่ง	กลองทิมทอม
10. นายอัครเดช	โพธิ์จำเริญ	ตำแหน่ง	ฉาบ

3.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม

เครื่องดนตรีของแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม เน้นที่เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าเป็นหลัก ไม่มีเครื่องไฟฟ้า เหมือนกับแตรวงคณะอื่น ๆ ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เครื่องดนตรีส่วนใหญ่เป็นของส่วนตัว ผู้ร่วมวงจะนำมาเอง ในกรณีที่นักดนตรีมาจากวงอื่นแต่ไม่มีเครื่อง ทางวงดนตรีก็จะมีเครื่องให้ยืมเป่า โดยไม่เสียค่าเช่าเครื่อง เครื่องดนตรีของแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอมยังคงเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องเป่าประเภทลมไม้ ได้แก่ แซกโซโฟน เครื่องเป่าประเภททองเหลือง ได้แก่ ทรมเปต และทรมโบน และเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองใหญ่ ฉิ่ง ฉาบ และกลองทิมทอม จะนิยมใช้เครื่องเป่าประมาณ 5-7 ตัวในการบรรเลงแตรวง ไม่มีการใช้เครื่องดนตรี

สากลประเภทเช่น เบส กีตาร์ คีย์บอร์ด และเครื่องเสียง รวมถึงการนำเครื่องเข้ามาร่วมวงบรรเลงแต่อย่างใด แต่ถ้าใช้ใน งานศพก็จะนำปี่คลาริเน็ต ยูโฟเนียมมาบรรเลงบ้างในบางโอกาส

ภาพที่ 3 เครื่องดนตรีในคณะ เส.ท่าฉลอม

ที่มา: ผู้เขียน

3.4 บทเพลงบรรเลงคณะเส.ท่าฉลอม

บทเพลงที่บรรเลงคณะ เส.ท่าฉลอมนิยมบรรเลงไม่กำหนดแบบตายตัว ส่วนใหญ่เพลงได้รับอิทธิพลจาก พื้นฐานนักดนตรีไทยและมาฝึกหัดเป่าแตร ผู้เขียนจึงขอเสนอบทเพลงที่ใช้ในบรรเลงคณะ เส.บรรเลงศิลป์ แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.4.1 กลุ่มเพลงพิธีกรรมที่ใช้ในงานมงคล เช่น งานทำขวัญ งานฉลองพระเพล ในอดีตจะนิยมบรรเลงเพลง ไทยเดิม ประเภทเพลงโหมโรง เพลงเถา เพลงสองชั้น เพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ ที่ได้แบบอย่างมาจากการบรรเลงประกอบ พิธีกรรมในวงปี่พาทย์ ไปจนถึงเพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงสตริงสมัยใหม่ เพลงวัยรุ่นยอดนิยม

3.4.2 กลุ่มเพลงแห่ หรือเพลงเดินขบวนในงานมงคล นิยมใช้กราวตะลุง คลื่นกระทบฝั่ง ทะเลบ้า ฯลฯ และเพลงอีกมากมายที่ควบคุมจังหวะหน้าทับกลองในจังหวะมาร์ช แต่ปัจจุบันบรรเลงไม่ค่อยที่นิยมเล่นเพลงดังกล่าว จะใช้ เพลงร่ำวง หรือเพลงสมัยนิยม

3.4.3 กลุ่มเพลงพิธีกรรมที่ใช้ในงานอวมงคล เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงไทยสำเนียงมอญมากกว่าเพลงไทย สำเนียงอื่น การบรรเลงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เพลงนั่งบรรเลง ได้แก่ เพลงมอญอ้อยอิ่ง เพลงนางครวญ เพลงธรรณี กรรแสง ฯลฯ และเพลงแห่เดินขบวนในงาน คือ เพลงอ่อนอาลัย เพลงธรรณีกรรแสง เพลงสโลว์มาร์ช (Slow March) และเพลง จังหวะวอลซ์ (Waltz) ในการแห่ศพคนไทยเชื้อสายจีน

3.5 ความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อและพิธีกรรมที่บรรเลงคณะ เส.ท่าฉลอมยังคงให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบฉบับ ดนตรีไทยที่แสดงถึงการบูชาและแสดงเคารพครูทางดนตรีอันได้แก่ องค์พ่อแก่ (พระฤๅษี) พระปึงสิงขร พระประโคนธรรพ ที่นักดนตรีให้ความเคารพ ทั้งยังเชื่อว่าเครื่องดนตรีทุกชิ้นมีครูดนตรีประจำอยู่ ห้ามทำสิ่งที่ไม่ดีกับเครื่องดนตรี พิธีกรรมทาง บรรเลงนี้เรียกว่าการไหว้ครู หรือยกครูก็ได้ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นจะเรียก ในการทำพิธีดังกล่าวเครื่องกำนลประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า บุหรี่ หมากพูล เงิน 12 บาท ทางเจ้าภาพจะจัดมาให้กับทางบรรเลง โดยให้หัวหน้าวงหรือผู้ที่มีอาวุโสได้ ทำพิธี กล่าวคาถาก่อนการแสดง แต่ละคณะก็มีบทไหว้ครูแตกต่างกัน แต่มีจุดประสงค์เดียวกันคือ แสดงความเคารพครูทาง ดนตรี คุณบิดา มารดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ประทานพรให้การแสดงดนตรีจึงมีแต่ความเจริญลุ่ล่งด้วยความสำเร็จ เมื่อจุด

ดอกไม้ รูปเทียนแล้ว ให้ทุกคนในวงพนมมือตั้งใจและพนมมือขึ้น หัวหน้าวงจะกล่าวบทสวดการไหว้ครู ที่เริ่มต้นด้วยคำว่า นะโมตัสสะ ภาควัคโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธะธัสสะ (3 จบ)
อิมานิ ข้าพเจ้าขออัญเชิญครูศรี ครูอิทรา ครูพิณพาทย์
ครูแตง จงเสด็จลงมา ณ กาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด ด้วยอัคร์บุพผัง อหัง ปูเชมิ
หลังจากนั้นจึงจะบรรเลงเพลงมาร์ช 1-2 เพลงต่อด้วยเพลงไทยเดิม เช่น เพลงโหมโรงครอบจักรวาล เพลงเขมรโพธิสัตว์ ฯลฯ จึงจะบรรเลงเพลงอื่น ๆ ประมาณ 2 เพลง ถือว่าเป็นการแสดงจบการบรรเลงเพลงการไหว้ครูนั่นเอง

ภาพที่ 4 การไหว้ครูแตงวงคณะ เส.ท่าฉลอม
ที่มา: ผู้เขียน

3.6 การสืบทอดวงแตงวงคณะ เส.ท่าฉลอม

ณัฐนิช นักปี และกมลธรรม เกื้อบุตร [5] ได้ศึกษาการสืบทอดแตงวงในประเทศไทยโดยทั่วไปจะมี 2 ลักษณะคือ การสืบทอดภายในครอบครัว และการสืบทอดภายนอกครอบครัว ซึ่งลักษณะการสืบทอดแตงวงคณะ เส.ท่าฉลอม อยู่ในทั้ง 2 ลักษณะ ผู้เขียนขอกล่าวถึงลักษณะการสืบทอดวงแตงวงคณะเส.ท่าฉลอม ดังนี้

3.6.1 การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรี

3.6.1.1 การถ่ายทอดความรู้ของแตงวงคณะ เส.ท่าฉลอม เป็นการสืบทอดภายในครอบครัว โดยมีความรู้ด้านดนตรีเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แล้วส่งต่อความรู้ นั้น ไปสู่รุ่นต่อรุ่น ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ ครอบครัวเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความรักในดนตรีมาตั้งแต่เด็ก รวมถึงการปลูกฝังในด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อหล่อหลอมให้เป็นนักดนตรีที่ดี สิ่งเหล่านี้จึงถือว่าได้ว่า เป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้วงแตงวงคณะ เส.ท่าฉลอมได้เกิดการสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีให้คงอยู่ต่อไป

3.6.1.2 วิธีการถ่ายทอดและเรียนรู้ของวงแตงวงคณะเส.ท่าฉลอม จะให้ผู้เรียนเริ่มจากการรู้จักเครื่องดนตรีการวางนิ้วของเครื่องดนตรี วิธีการเป่าให้มีเสียง ให้ผู้เรียนเลือกเครื่องดนตรีที่จะเล่นด้วยตนเอง โดยขั้นแรกฝึกเป่าให้มีเสียง เมื่อเริ่มเป่าเสียงได้ ก็จะฝึกเป่าโน้ตทีละตัว เริ่มจากตัวโน้ตตัวโด เร มี การเป่าโน้ตจะเป่าเสียงยาวก่อน ไม่กำหนดเรื่องเสียงจะต้องยาวเท่าใด เมื่อเป่าตัวโน้ตได้ครบ 8 เสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด แล้ว จึงจะเริ่มต่อเพลงมาร์ช การสอนจะใช้วิธีการเป่าให้ฟังไปที่ละวรรคไปอย่างช้า ๆ ไม่มีการจดโน้ตใด ๆ ทั้งสิ้น ใช้หลักการฟังเสียงอย่างเดียว ผู้สอนจะเป่าให้ฟังหรือบอกทำนองกับผู้เรียน ผู้เรียนก็จะเป่าตามที่ละวรรค เมื่อเป่าผิดผู้สอนก็จะแนะนำไปที่ละวรรคจนจบเพลง เพลงมาร์ช (March) เป็นเพลงแรกที่แตงวงนิยมต่อให้กับผู้เรียน ในแต่ละจังหวัดก็จะนิยมต่อเพลงมาร์ชที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของชุมชนและความนิยมของแตงวงในพื้นที่นิยมบรรเลงเพลงมาร์ชเพลงใด เพลงมาร์ชที่นายวีระนิยมต่อให้

นักเรียนคือ เพลงเยอรมันแตกทัพ เพลงมาร์ชเบอร์ 1 มาร์ชตำรวจ เพลงสยามนุสติ เพลงทหารของชาติ ฯลฯ เพราะเป็นเพลงแตงลงในจังหวัดสมุทรสาครนิยมบรรเลงกัน เมื่อต่อเพลงมาร์ชได้ประมาณซีก 2-3 เพลง อาจจะต่อเพลงราวบาง ก็จะทำให้ นักเรียนไปออกงานแตงวง เพื่อให้เกิดความชำนาญและทักษะการเล่นดนตรีให้เกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น

3.6.2 การถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ๆ เป็นการสืบทอดภายนอกครอบครัว ให้กับนักเรียนที่เป็นนักดนตรีวงโยธวาทิตในโรงเรียน ในช่วงแรกมีการฝึกหัดที่ชัดเจนจนเกิดความชำนาญและสามารถออกงานได้ การฝึกซ้อมจะใช้ในช่วงเวลาว่าง จะใช้ลักษณะเดียวกับการถ่ายทอดให้ลูก แต่ไม่ได้กำหนดเวลาที่ชัดเจน หรือรูปแบบบังคับการซ้อมที่เคร่งครัดกับบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในครอบครัว เพราะมีแนวคิดที่ว่า คนภายนอกครอบครัวอาจจะไม่ได้จริงจังมากนักกับการเล่นดนตรีเป็นอาชีพ แต่ดูจากความตั้งใจของผู้เรียนเองว่ามีความพยายาม อดทนมากแค่ไหน จากการสืบทอดทั้ง 2 รูปแบบ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ส่วนใหญ่คนที่จะสืบทอดมาจากคนภายในครอบครัว จะประสบความสำเร็จมากกว่าคนที่มาจากคนภายนอกครอบครัว เนื่องจากสภาพครอบครัว การได้อิน ได้ฟังเสียงดนตรีมาตั้งแต่เด็ก การติดตามคุณพ่อหรือญาติที่ไปร่วมออกงาน จะมีเสียงเพลงและจดจำทำนองได้เร็วกว่าคนภายนอกครอบครัวที่มาร่วมแสดง เมื่อมีการต่อเพลงหรือออกงานก็จะทำให้มีความคล่องตัวและบรรเลงได้เข้ากับวงได้อย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 2 นักเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทยในวัดช่องลมฯ
ที่มา: ผู้เขียน

4. บทบาทหน้าที่แตงวงคณะเส.ท่าฉลอม

บทบาทหน้าที่แตงวงคณะเส.ท่าฉลอมในสังคมไทยที่แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านพิธีกรรม และด้านความบันเทิง ผู้เขียนจึงขอนำเสนอเนื้อหาบทบาทหน้าที่แตงวงคณะ เส.ท่าฉลอม ดังนี้ บุญลือ สมยาประเสริฐ [6]

4.1 ด้านพิธีกรรม ทำหน้าที่บรรเลงประกอบในขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธี ทำให้ผู้เข้าร่วมในพิธีได้ทราบว่าการประกอบพิธีนั้นถึงขั้นตอนใดแล้ว และช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ ตามความเชื่อของพิธีก่อให้เกิดความศรัทธา ความสุข ความสบายใจแก่ผู้เข้าร่วมในพิธีนั้น ๆ งานพิธีกรรมที่แตงวงคณะเส.ท่าฉลอม รับจ้างบรรเลงมีอยู่ 2 ประเภท คือ พิธีอุปสมบท และพิธีศพ ซึ่งพิธีศพนั้นก็ไม่แน่นอนมีประปรายตลอดทั้งปี ส่วนพิธีอุปสมบทนั้นจะมีงานชุกมากในเดือนมีนาคม เป็นต้นไป โดยเฉลี่ยจะมีทุกอาทิตย์ไปจนถึงวันเข้าพรรษา

4.1.1 งานอุปสมบทเป็นประเพณีของคนไทย เมื่อชายไทยอายุครบ 20 ปี จะต้องทำพิธีอุปสมบท จะมีการจัดงานบวช ขึ้นอยู่กับว่าจะจัดกี่วัน จะมีทำขวัญนาคหรือไม่ หรือจะเพียงแค่นั้นแล้วฉลองเพลขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าภาพ ทางแตงวงจะรับงานแต่ละครั้งจะเรียกเป็นเวลา ถ้าแตงวงเริ่มเข้างานตั้งแต่ช่วง 12.00-24.00 น. จะเรียกเป็น 1 เวลา ถ้าเข้างานตั้งแต่ 05.00-12.00 น. ก็เรียกเป็นอีก 1 เวลา ส่วนค่าจ้างก็แล้วแต่ตกลงขึ้นอยู่กับเจ้าของวงและเจ้าภาพ ในด้านแตงวงเส.ท่าฉลอมจะมีบทบาทหน้าที่ในงานบวชคล้ายกับแตงวงอื่น ๆ เมื่อเริ่มเข้างานก็จะดำเนินการเตรียมความ

พร้อมของวง รับกำนลจากเจ้าภาพ และดำเนินการไหว้ครู หรือยกครู เพื่อแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ และบรรเลงเพลง มาร์ชจำนวน 2-3 เพลงตามด้วยเพลงไทยเดิม 1 เพลง และเพลงทั่ว ๆ ไปจนจบในระยะเวลาที่เหมาะสม

เมื่อได้ฤกษ์งายยามตีในพิธีโกนผมนาคหรืออาบน้ำนาค แตรวงก็จะบรรเลงเพลงมหาฤกษ์ มหาชัย และบรรเลงต่อเพลงค่าน้ำนมหรือเพลงที่เกี่ยวกับพระคุณแม่ เพื่อเป็นที่รู้กันว่า ได้ถึงพิธีการอาบน้ำนาคแล้ว และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบวช ต่อด้วยเพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่งหรือเพลงตลาดที่รู้จักของชาวบ้านจนจบพิธีการ บางงานแตรวงต้องไปรับพ่อนาคมาจากที่อื่นเพื่อนำพ่อนาคเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีทำขวัญนาค ก็จะใช้เพลงจังหวะร่ำวงหรือเพลงสนุกสนานเพื่อรอเข้าสู่พิธีการทำขวัญนาคในช่วงต่อไป

พิธีทำขวัญนาค หมอขวัญจะเริ่มพิธีกรรมทำขวัญนาค ตั้งบายศรีสู่ขวัญ เมื่อนาคเข้ามานั่งที่เรียบร้อยแล้ว หมอขวัญก็จะเริ่มพิธีจากกล่าวชุมนุมเทวดา จนถึงการเปิดบายศรีสู่ขวัญ แตรวงก็จะบรรเลงหน้าที่บทเพลงต่าง ๆ ให้กับเข้ากับช่วงจังหวะในการพิธีการให้เหมาะสม รวมถึงการใช้ดนตรีเพื่อรับร้องของหมอทำขวัญ จะต้องบรรเลงให้ถูกต้อง เพื่อสร้างบรรยากาศและบรรยากาศในการทำขวัญนาคเป็นไปอย่างราบรื่น จนถึงการเปิดบายศรีสู่ขวัญ ส่วนใหญ่จะร้องเพลงนางนาค เพลงลาวเสี่ยงเทียน เพลงสร้อยสนตัด ฯลฯ ต่อด้วยเพลงร่ำ กราวในและเชิดเป็นอันเสร็จพิธี แตรวงจึงต้องมีหน้าที่ในการบรรเลงเพลงไทยเดิม เพลงหน้าพาทย์ เป็นหลัก ร่วมกับเพลงลูกทุ่งกับเพลงร่วมสมัยจนจบ ในช่วงเช้าวันต่อมา แตรวงจะต้องเริ่มบรรเลงตั้งแต่ 05.00 น. เมื่อทีมงานแตรวงพร้อม ก็จะมีบรรเลงเพลงมาร์ช 1-2 เพลงต่อด้วยเพลงร่ำวง บทเพลงลูกทุ่งต่าง ๆ หรือเพลงที่นิยมของชาวบ้านไปเรื่อย ๆ จนได้เวลาที่กำหนดก็จะนาคไปอุปสมบทที่วัด ก็จะบรรเลงเพลงร่ำวงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงตามองตา ฯลฯ เป็นเพลงเริ่มต้นในการเคลื่อนขบวนแห่ไปเวียนรอบอุโบสถ โดยปกติจะเวียนด้วยกันจำนวน 3 รอบ หรือมากกว่าก็ขึ้นอยู่กับทางเจ้าภาพและคณะแตรวง เมื่อครบจำนวนรอบที่ตกลงกันแตรวงก็จะบรรเลงเพลงเชิด เพลงมหาฤกษ์ ในการส่งนาคเข้าสู่พระอุโบสถ เมื่อนาคได้บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์แล้ว ทางเจ้าภาพอาจจะให้แตรวงช่วยบรรเลงในช่วงฉันทเพล ถือว่าเป็นการฉลองพระบวชใหม่จึงจะถือว่าเสร็จสิ้นงานบวชนาค ก็จะหมดหน้าที่ของแตรวง อัตราค่าจ้างของแตรวงคณะเส.ท่าฉลอม ถ้าบรรเลง 2 เวลาจะอยู่ที่ 14,000 บาท ถ้าบรรเลงเวลา 1 เวลา จะคิดในราคาค่าจ้างประมาณราคา 6,000-7,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้ไกลของงาน

ภาพที่ 5 การแห่หน้าครอบโบสถ์ของแตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม

ที่มา: ผู้เขียน

4.1.2 งานศพ แตรวงคณะ เส.ท่าฉลอม จะเริ่มต้นพิธีกรรมคล้ายกับงานมงคล รับเครื่องกำนลจากเจ้าภาพ และให้หัวหน้าวงหรือผู้อาวุโสในมาทำพิธีไหว้ครู หลังจากนั้นก็จะบรรเลงเพลงมาร์ชจำนวน 1-2 เพลงแล้วจึงหยุด จากนั้นก็จะบรรเลงเพลงมอญทีละ 1 เพลง รอเวลาจนถึงเวลาเคลื่อนศพขึ้นเมรุ แตรวงก็จะเดินนำหน้าขบวนแห่ศพและบรรเลงพญาโศกสองชั้น ตามแนวการบรรเลงแบบชาวบ้านเวียนครบ 3 รอบ เมื่อศพตั้งบนเมรุ จึงหยุดทำพิธีกรรมทางศาสนา ถึงเวลาประชุมเพลิงก็จะนิยมบรรเลงเพลงธณิกรแสง โศกพม่า ฟ้อนม่านมงคล จนกว่าแขกที่มาประชุมเพลิงกลับ บางเจ้าภาพเป็นคนไทย

เชื้อสายจีนก็จะมีการแห่กระถางธูปและรูปผู้ตาย เรียกว่า “แห่เฮี้ยโล้” ไปที่บ้านเจ้าภาพ เพลงที่ใช้นิยมใช้บรรเลงได้แก่ เพลงจีนไต้ยอ เพลงจีนเข้มเล็ก เพลงจีนเลียบหาด เป็นต้น เมื่อถึงบ้านเจ้าภาพ จึงจะถือว่าแห่เสร็จสิ้นพิธีการ

ภาพที่ 6 แห่วงเส.ท่าฉลอมในขบวนแห่ศพ

ที่มา: ผู้เขียน

4.2 ด้านความบันเทิง สร้างบรรยากาศภายในงานให้มีความคึกครื้น สนุกสนาน เพลิดเพลิน งานสร้างความบันเทิงที่แห่วงคณะเส.ท่าฉลอม รับจ้างบรรเลงมียู่ได้แก่ งานมงคลสมรสจะนิยมใช้แห่วงในการแห่ขบวนขันหมาก ในอดีตจะใช้นิยมใช้กลองยาว หรือวงกลองยาวประยุกต์ แต่ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนไป ความนิยมวงแห่มาแทนที่วงกลองยาว ขบวนขันหมากส่วนใหญ่จะเริ่มพิธีในช่วงตอนเช้า ด้วยฤกษ์ที่เป็นมงคลด้วยเลข 9 จะเริ่มเวลาใดก็ได้ แต่จะฤกษ์ส่วนใหญ่จะไม่เกิน 10.00 น. ในเรื่องบทเพลงที่ใช้ในงานก็จะเน้นเป็นเพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงสมัยนิยม เพียงแค่นำมาสร้างความสนุกสนานกับขบวนขันหมากเท่านั้นเองใช้บรรเลงนำขบวนสนุกสนานลักษณะเพลง ลักษณะเพลง เป็นเพลงที่ใช้ในการประกอบการบันเทิง ใช้บทเพลงสมัยนิยมให้ความรักสามัคคี สนุกสนาน เพลิดเพลิน รื่นเริงได้ว่าแห่วงเป็นการแสดงที่มีหน้าที่ อยู่ในแทบทุกโอกาส และวาระสำคัญตลอดทุกช่วงชีวิตของชาวบ้านเลยทีเดียว

5. การปรับตัวของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอมในสังคมไทยปัจจุบัน

การปรับตัวของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอมในปัจจุบันเกิดจากอิทธิพลปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการปรับตัวคือ การสร้างรายได้เพื่อความอยู่รอดของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอม และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยขึ้น ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการปรับตัวคือ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การแข่งขันที่มีมากขึ้น ความนิยมทางด้านดนตรีที่เปลี่ยนไปของผู้ชมและผู้ว่าจ้าง ผู้เขียนขอเสนอรายละเอียด ดังประเด็นข้างต้นด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว ดังนี้

5.1 การปรับตัวของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอม ได้รับอิทธิพลปัจจัยภายใน การสร้างรายได้เพื่อความอยู่รอดของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอม รายได้หลักของแห่วงชาวบ้านได้รับจากผู้ว่าจ้าง โอกาสที่แห่วงชาวบ้านจะได้รับการแสดงจึงขึ้นอยู่กับการยอมรับของผู้ว่าจ้าง การจ้างแห่วงมาบรรเลงในงานถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของผู้ว่าจ้างเป็นเครื่องแสดงฐานะ งานใดที่มีแห่วงมาบรรเลงถือว่าเป็นงานใหญ่ ผู้ว่าจ้างจึงนับได้ว่าเป็นผู้กำหนดทิศทางของแห่วง และประกอบกับการมีเทคโนโลยีที่มีการพัฒนามากขึ้นที่ทำให้การใช้งานได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ดีกว่าในอดีต ทำให้วงดนตรีมีการพัฒนา ปรับเปลี่ยนไป แห่วงชาวบ้านจึงมีการปรับตัว มีการพัฒนางานให้มีความทันสมัยมากขึ้น ให้เป็นไปตามความนิยมของผู้ชมและผู้ว่าจ้างโดยแนวคิดของการปรับของแห่วงชาวบ้านคือ ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน เพื่อการสร้างความสุขสนุกสนานให้กับผู้ชมได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างรายได้และการรับงานได้มากขึ้น สุพจน์ แจ่มแจ้ง [7]

5.2 การปรับตัวของแห่วงคณะเส.ท่าฉลอม ได้รับอิทธิพลจากภายนอก คือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การแข่งขันที่มีมากขึ้น และความนิยมทางด้านดนตรีที่เปลี่ยนไปของผู้ชม และผู้ว่าจ้าง เพื่อความอยู่รอดและรายได้ ผลจากสภาพสังคมที่

เปลี่ยนแปลงไปทำให้ตรวจมีการปรับตัวในด้านโครงสร้างของวง คือ ประวัติความเป็นมาของตรวจ การก่อตั้งตรวจในปัจจุบันเป็นการก่อตั้งที่เป็นไปเพื่อการรับงานหารายได้เป็นหลัก โดยหัวหน้าวงได้รวบรวมสมาชิกจากเพื่อนคนรู้จักและญาติเพื่อการรับงานทำให้โครงสร้างสมาชิกของตรวจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่จะเป็นการสอนถ่ายทอดในลักษณะครูกับศิษย์ และบางครั้งมีการยืมตัวนักดนตรีหรือจ้างนักดนตรีเพื่อให้ครบวง ทำให้การฝึกซ้อมของตรวจชาวบ้านเป็นไปได้อย่างเป็นการซ้อมในงานเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลต่อบทเพลงของตรวจชาวบ้าน ที่บทเพลงไทยเดิมถูกลดบทบาทจากการบรรเลงตรวจลง เพราะเป็นเพลงที่มีความซับซ้อนต้องใช้เวลาในการฝึกซ้อมมาก และเพิ่มการบรรเลงบทเพลงลูกทุ่งขึ้นมาแทนผลจากการแข่งขันที่สูงขึ้นทำให้ตรวจชาวบ้านต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมากในการสร้างความนิยม มีการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ก หรือยูทูบเป็นช่องทางการติดต่อ ถ่ายทอดผลงานการแสดงต่อผู้ชม นอกจากนั้นยังใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลงานหรือโน้ตเพลงระหว่างตรวจด้วยกันอีกด้วย ผลจากความนิยมดนตรีที่เปลี่ยนไปของผู้ชมและผู้ว่าจ้างส่งผลสำคัญที่ทำให้ตรวจคณะ เส.ท่าฉลอม มีการปรับตัวในเรื่องของบทเพลงที่นำมาบรรเลงจากให้เหมาะสมกับงาน แต่ในปัจจุบันอิทธิพลความนิยมเพลงลูกทุ่งได้เข้ามามีบทบาทต่อตรวจชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอมเป็นอย่างมาก ทำให้การบรรเลงของตรวจชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอม เน้นการบรรเลงเพลงลูกทุ่งและเพลงสมัยนิยมมากขึ้น ทำให้รูปแบบวงมีการปรับตัวตามคือ มีการเพิ่มเครื่องดนตรีของวงดนตรีลูกทุ่งเข้ามาใช้ในวง และยังส่งผลในเรื่องการประสมวงที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ลักษณะ คือ การประสมวงแบบนั่งบรรเลง และแบบเดินขบวนแห่ จนพัฒนาเป็นรูปแบบรถเข็นที่ใช้ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลจากการปรับตัวไปตามความนิยมของสังคม ถ้าตรวจไม่มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลง ตรวจก็ไม่สามารถเป็นที่ยอมรับของผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างก็จะหาตรวจตามความนิยมมาแสดงแทน

5. บทสรุป

ตรวจคณะ เส.ท่าฉลอม ก่อตั้งขึ้นโดยนายวีระ ประทุมทิพย์ ที่ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อปี พ.ศ. 2530 ลักษณะตรวจเป็นแบบดั้งเดิม มีแต่เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลมไม้ ลมทองเหลือง และเครื่องประกอบจังหวะ ไม่มีเครื่องดนตรีไฟฟ้าและเครื่องเสียงใด ๆ เข้ามาร่วมบรรเลง นักดนตรีมีประสบการณ์การบรรเลงตรวจมากกว่า 10 ปี สมาชิกในวงมีจำนวน 10 คน บทเพลงตรวจคณะเส.ท่าฉลอม เป็นเพลงประเภทเพลงมาร์ช เพลงไทย เพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงสตริงสมัยใหม่ เพลงวัยรุ่นยอดนิยม ความเชื่อและพิธีกรรมที่ยังคงให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบฉบับดนตรีไทยเรียกว่า การไหว้ครู หรือยกครู เครื่องกำนลประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า บุหรี่ หมากพูล เงิน 12 บาท มีคาถาบูชาแสดงความเคารพครูทางดนตรี การสืบทอดตรวจคณะ เส.ท่าฉลอม ประกอบด้วย การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรี ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรี เป็นการสืบทอดภายในครอบครัว โดยมีความรู้ด้านดนตรีเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แล้วส่งต่อความรู้ขึ้นไปสู่รุ่นต่อรุ่น วิธีการถ่ายทอดและเรียนรู้ของวงตรวจคณะเส.ท่าฉลอม มีลักษณะการถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิต ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม และการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำวิธีการปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ๆ เป็นการสืบทอดภายนอกครอบครัว เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสืบทอดความรู้ให้อยู่คู่กับชุมชน จึงได้นำรากฐานทางวัฒนธรรมดนตรีที่ได้รับการสืบทอดมาเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน เพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งให้เห็นถึงขั้นตอน และพิธีกรรมที่อยู่ในตรวจได้อย่างชัดเจน บทบาทหน้าที่ตรวจคณะ เส.ท่าฉลอมในสังคมไทยที่แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านพิธีกรรม และด้านความบันเทิง บทบาทด้านพิธีกรรม มีบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงประกอบขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมเพื่อช่วยเสริมให้พิธีกรรมมีความสมบูรณ์ครบถ้วน พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่มาร่วมงานได้รับความเป็นสิริมงคล พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตายก็จะช่วยบอกขั้นตอนต่าง ๆ ในการอุทิศส่วนบุญกุศลและการส่งดวงวิญญาณของผู้วายชนม์ไปสู่สุคติ และด้านความบันเทิง มีบทบาทหน้าที่ช่วยสร้างบรรยากาศภายในงานให้มีความคึกครื้น สนุกสนาน เพลิดเพลินและสร้างความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันในพิธีกรรมนั้น ๆ ตลอดจนเป็น การเฉลิมฉลองหลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม การปรับตัวของตรวจชาวบ้านคณะ เส.ท่าฉลอมในสังคมไทยปัจจุบันพบสาเหตุการปรับตัวจาก 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายใน และภายนอก เป็นสาเหตุทำให้ตรวจมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลง ในเรื่อง

โครงสร้างวง และลักษณะทางดนตรีของแตรวง ปัจจัยภายในประกอบด้วย การสร้างรายได้เพื่อความอยู่รอดของแตรวง และ ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยขึ้น การแข่งขันที่มีมากขึ้น ความนิยม ทางด้านดนตรีที่เปลี่ยนไปของผู้ชมและผู้ว่าจ้าง

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] สุกรี เจริญสุข. (2539). *แตรและแตรวงสยาม*. กรุงเทพฯ: Dr.Sax.
- [2] สธน โรจนตระกูล. (2559). *แตรวง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์.
- [3] อานันท์ นาคคง. (2563). *แตรวงชาวบ้าน*. ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565 จาก <https://www.facebook.com/469981953931413>.
- [4] ณุพงศ์ เบ็ญญาศิริวัฒน์. (2565, กุมภาพันธ์ 23). (สัมภาษณ์).
- [5] ณัฐนัช นักร้อง และกมลธรรม เกื้อบุตร. (2564). *รายงานการวิจัยเรื่องแตรวงในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- [6] บุญลือ สมยาประเสริฐ. (2565, กุมภาพันธ์ 15). (สัมภาษณ์).
- [7] สุพจน์ แจ่มแจ่ม. (2565, มีนาคม 7). (สัมภาษณ์).